

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Південноукраїнський регіональний інститут
післядипломної освіти педагогічних кадрів

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК МЕТОДИЧНА ПРОБЛЕМА

*Збірник
матеріалів Всеукраїнської
науково-практичної конференції
(14-15 вересня 2006 року, м. Херсон)*

Херсон – 2006

В основу досліджуваної нами методики формування самоосвітніх умінь покладена теорія діяльності, розроблена радянськими психологами С.Л.Рубінштейном, А.М.Леонтьєвим, а також вчення про типи орієнтування, розроблене П.Я.Гальперіним і Н.Ф.Талізіню.

В якості структурних елементів будь-яка дія включає мотив, мету, предмет дії, операції, орієнтовну основу дії та її продукт. При вивченні структури дії П.Я.Гальперіним головна увага була приділена орієнтовній основі дії (ООД) як дуже важливій частині психологічного механізму дії.

Досвід відомих методистів виявив роль ООД як психологічного механізму узагальнення, джерела формування системного типу мислення.

Психологи розрізняють три типи побудови основи дії, яким відповідають три типи навчання. Власне розвиваючим є, за думкою П.Я.Гальперіна, III тип навчання, при якому викладач повинен створити такі умови, що спонукають студента шляхом використання метода аналізу предмета самостійно складати ООД і потім діяти за нею.

Поширення цього методу на природничі науки дозволило провести структурно-логічний аналіз змісту навчальних дисциплін і виділити в них основні структурні елементи знань: *факти, поняття, закони і теорії*. Виділивши ці елементи знань, науковці визначили загальні вимоги до засвоєння кожного з них і записали їх на плакатах чи картках, назвавши *планами узагальненого характеру*. Вони слугують орієнтовною основою не тільки в процесі набуття знань, але й в процесі формування самоосвітніх умінь.

Результати нашого дослідження ілюструють можливості формування уміння працювати самостійно з літературою за допомогою планів узагальненого характеру в умовах навчання фізики у технічних коледжах.

КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЯ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ФІЗИКИ УЧНІВ У КЛАСАХ ПРИРОДНИЧОГО ПРОФІЛЮ

Дедович В.М., Савченко В.Ф.

Чернігівський державний педагогічний університет

Перехід української школи на профільне навчання зустрічається з рядом труднощів, з яких, на нашу думку, основними є дві. Перша – школа традиційно орієнтується на засвоєння учнями суми знань і умінь з певних предметів. Світова ж шкільна практика в останні десятиліття бачить своє завдання у впровадженні у школу комунікативних технологій. Комунікативні технології зараз стають навіть важливішими за здобуті знання. В Україні більше половини випускників школи стає студентами вищих навчальних закладів, що перейшли на Болонську систему навчання, яка передбачає перенесення ваги у навчанні на самостійну роботу студентів. А українська школа учнів до самостійної роботи не готує.

Другою трудностю є нерозуміння специфіки викладання непрофільних предметів і не розробленість відповідних методик. Програма з фізики для

різних профілів навчання практично є однаковою, варіюється лише кількість годин та випускаються окремі питання. Такий підхід не враховує специфічностей окремих профілів і не викликає в учнів зацікавленості до вивчення фізики.

Експериментальні досвіди роботи авторів статті у класах різних профілів дозволяє намити можливі шляхи подолання вказаних труднощів.

Першим кроком це на прикладі вивчення фізики у класах природничого профілю. Для учнів природничого профілю фізика є важливим, хоча і не обов'язковим, джерелом знань з майбутньої професії та одним із засобів розширення їхнього світу. Тому матеріал, важливий для розуміння основних і біологічних процесів – має викладатись ґрунтовно, з необхідними поясненнями обґрунтуваннями. Це переважно матеріал розділів „Основні закони фізики”, „Атомно-молекулярна фізика”, „Фізика атома і атомного ядра”. Матеріал, важливий для орієнтування в сучасному світі науки і розуміння основ функціонування сучасної техніки – має викладатись з меншим теоретичним обґрунтуванням. Решта матеріалу повинна подаватись в описовому плані. Важливі події матеріалу за важливістю для учнів дозволять скоротити час на вивчення фізики і уникнути перевантаження учнів.

Необхідно здійснювати інтеграцію фізики з профільними предметами хімії та біології. Під час вивчення теорії, де це можливо, учням слід запропонувати приклади застосування знань з фізики в хімії та біології. Так, при вивченні молекул і фізичних величин, якими описуються молекули – молекула атомна маса, молярна маса, кількість речовини – необхідно пояснювати означення, що використовуються в хімії та фізиці, щоб уникнути різних тлумачень. Під час узагальнюючих занять потрібно не лише звертати увагу на цілісну систему знань учнів з певної теми, а й встановлювати зв'язки між предметами хімією та біологією.

Учнів потрібно привчати до оволодіння комунікативними технологіями. Це найкраще проводити під час підготовки і проведення самостійних занять. Заохочується самостійний пошук учнями літератури до певних тем повідомлень і самостійна підготовка повідомлень, не вказаних в завданні. Найбільш доцільно давати повідомлення не фронтально всьому класу, а одне повідомлення одному учню або групі з двох-трьох учнів, щоб розвинути їх до співпраці і розподілу обов'язків. Таким чином учні під час підготовки і проведення семінарського заняття вчаться самостійно працювати з науковою і науково-популярною літературою, вчаться готувати повідомлення і виступати з ним перед аудиторією, набувають навичок самопідготовки повідомлення. Також учні привчаються слухати товаришів, обмінюватися інформацією з їх повідомлень, виділяти головну думку, ставити питання і відповідати на них, аргументовано викладати свою думку.

Вказані три положення протягом шести років апробувались при викладанні фізики на біологічному профілі Чернігівського обласного педагогічного ліцею для обдарованої сільської молоді і продемонстрували свою ефективність.

Збірник матеріалів Всеукраїнської
науково-практичної конференції

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК МЕТОДИЧНА ПРОБЛЕМА

Комп'ютерне макетування   Куриленко Н.В

Відповідальний редактор
та упорядник збірки   Шарко В.Д.

Підписано до друку 11.09.2006. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 18,625. Наклад 100.

Друк здійснено з готового оригінал-макета у Видавництві ХДУ.
Свідомство серія ХС № 33 від 14 березня 2003 р.
Видано Управлінням у справах преси та інформації обласдержадміністрації
73000, Україна, м. Херсон, вул. 40 років Жовтня, 4. Тел.: (0552) 32-67-95.